

Ideologie

Herman Parret

◆ bytový seminář, česky | anglicky, vznik: 22. 6. 1986

◆ private seminar, Czech | English, origin: 22. 6. 1986

Ideologie [1986]

[strojový, neredigovaný přepis – model Gemini 3 (flash/pro) – únor 2026]

--- (1986-06-22 Herman Parret – Ideologie (1) [LVH321VA]_Kaz a_cleaned.flac) ---

Jiný hlas: So first of all I have to apologize because I don't speak your language.

Jiný hlas: Omlouvám se, že budu mluvit cizím jazykem.

Jiný hlas: Always when I am traveling and I go to foreign countries, I always try to speak the language of the people where I go, but this time it's absolutely impossible.

Jiný hlas: Obvykle se mu to podaří, ale tentokrát je to pro něj naprosto nemožné.

Jiný hlas: So as Jarda told you, I am Flemish, this means that my native language is Dutch.

Jiný hlas: Jsem Vlám, což znamená, že moje rodná řeč je holandština.

Jiný hlas: It's the same language, the Flemish Belgians they speak Dutch, same language. The difference is something like between British English and American English.

Jiný hlas: Je to tentýž jazyk. Rozdíl mezi vlámštinou a holandštinou je asi jako mezi britskou a americkou angličtinou.

Jiný hlas: So my second language is French because in Belgium we have two official languages.

Jiný hlas: Mojí druhou řečí je francouzština, protože v Belgii máme dva úřední jazyky.

Jiný hlas: And English is third language for me, and German fourth, Portuguese fifth and so on and so forth.

Jiný hlas: Angličtina je pro mě třetím jazykem, němčina čtvrtým, portugalština pátým a tak dále.

Jiný hlas: I try to speak English, but we can try to have it translated.

Jiný hlas: Máme tu tlumočníka, budeme se snažit, abychom to měli přeložené, proto mluvím anglicky.

Jiný hlas: I must say this is my fourth stay in Prague here.

Jiný hlas: Musím říct, že jsem v Praze už počtvrté.

Jiný hlas: And the first time I came here is more than 20 years ago.

Jiný hlas: Víc než před dvaceti lety jsem tady byl poprvé.

Jiný hlas: And so we came with four friends from Leuven University and Jan Patočka was our guide here in Prague. So I saw the city the first time I came here maybe during five days, and Patočka served as a guide for us this whole week almost. So I have seen Prague the first time with Patočka as a guide.

Jiný hlas: Tehdy jsem přišel s přáteli z lovaňské univerzity a naším průvodcem v Praze byl Jan Patočka. Viděl jsem tehdy město během pěti dnů a Patočka nám dělal průvodce skoro celý ten týden. Poprvé jsem tedy viděl Prahu s Patočkou jako průvodcem.

Jiný hlas: Then I came back afterwards two times in all different circumstances here in this city, and Patočka came to Leuven as well one year before he died I think, to be a member of a habilitation committee.

Jiný hlas: Pak jsem tu byl ještě dvakrát za různých okolností. Patočka přijel také do Lovaně asi rok před svou smrtí, aby byl členem habilitačního komitétu pro nevím koho.

Jiný hlas: For Daubignies, yes.

Jiný hlas: Pro Daubigniesho, ano.

Jiný hlas: And he stayed at our home then and so we were very close friends and then just afterwards I saw him last time back here in Prague, maybe two, three months before he died.

Jiný hlas: Bydlel u nás, byli jsme velmi blízcí přátelé a pak jsem ho viděl naposledy v Praze asi dva tři měsíce před smrtí.

Jiný hlas: That was somewhere around the New Year.

Jiný hlas: Bylo to někdy kolem Vánoc nebo Nového roku.

Jiný hlas: I think we came here in November, October, November.

Jiný hlas: Asi v listopadu nebo v říjnu.

Jiný hlas: So I must say sentimentally I feel related to Prague, especially through Patočka because he was my friend.

Jiný hlas: Takže k Praze mám takový vnitřní intenzivní vztah právě kvůli Patočkovi, protože to byl můj přítel.

Jiný hlas: Then I must say I knew about your initiatives here about your seminars by the British people, by a friend of mine who is organizing it in Oxford.

Jiný hlas: O vašem semináři jsem se dozvěděl od britských přátel, od jednoho mého přítele, který jej organizuje v Oxfordu.

Jiný hlas: And afterwards I heard that in the Netherlands the same organization is doing all kinds of things as well and some of my friends came here from Belgium, for example Donte and Carlos Steele and so on.

Jiný hlas: Poté jsem se dozvěděl, že v Holandsku podobná organizace dělá různé věci také. Byli tu někteří moji kolegové z Belgie, například Donte nebo Carlos Steele a další.

Jiný hlas: And if you agree we have the absolute will to coordinate better between the initiatives in Britain, the Netherlands, Belgium and France and all and to help you as much as possible, especially delivering books. But we should find a better procedure maybe of getting books here.

Jiný hlas: Budeme se snažit zkoordinovat činnost mezi těmito čtyřmi zeměmi včetně Francie a Holandska, abychom vám pomohli, zvláště pokud jde o knihy. Musíme však najít lepší způsob, jak knihy dostat sem.

Jiný hlas: Let me present myself in two minutes. So my name is Herman Parret.

Jiný hlas: Ještě dvě minuty o mně. Jmenuji se Herman Parret.

Jiný hlas: I studied *filosofie* in the Institute of Philosophy in Leuven University.

Jiný hlas: Studoval jsem *filosofii* na lovaňském institutu.

Jiný hlas: And before I did *filosofie*, I studied what they call there Romance philology, linguistics.

Jiný hlas: Než jsem se začal věnovat *filosofii*, studoval jsem románské jazyky a lingvistiku.

Jiný hlas: So I learned French, Italian, Spanish there and my first interest in fact was in the theory of literature.

Jiný hlas: Naučil jsem se příslušné jazyky a začal jsem se zajímat o teorii literatury.

Jiný hlas: But as you know in the sixties, people interested in criticism of literature, they thought that you had to study linguistics to say something serious about literature. This was the fashion of structuralism in the late sixties in Paris and so on.

Jiný hlas: Koncem šedesátých let, když se někdo chtěl věnovat literární kritice, tak se musel věnovat lingvistice jako solidní základně. To byla tehdy v Paříži móda *strukturalismu*.

Jiný hlas: So after my PhD in Leuven, which was a very classical PhD in *filosofie*, it was about Husserl, about the *Logische Untersuchungen*, the first and the fourth one, and I tried to put into relation Husserl's conception of language with the general underlying philosophy of language in Saussure and in the whole structural linguistics trend.

Jiný hlas: Moje doktorská práce v Lovani byla velmi klasická a týkala se Husserla, jeho *Logische Untersuchungen*, konkrétně prvního a čtvrtého zkoumání. Snažil jsem se v ní uvést do souvislosti Husserlovo pojetí jazyka s obecnou *filosofií* jazyka u Saussura a celým proudem strukturální lingvistiky.

Jiný hlas: This was my PhD thesis and it has been published in a book called *Language and Discourse*, a book in English.

Jiný hlas: Moje práce byla publikována v angličtině pod názvem *Language and Discourse*.

Jiný hlas: So after my PhD I then became the assistant of a person as you know very surely, very important historian of phenomenology, Alphonse de Waelhens.

Jiný hlas: Po doktorátu jsem se stal asistentem Alphonse de Waelhense, významného historika fenomenologie.

Jiný hlas: And he sent me to Paris then to study better more linguistics still. And so I started in Paris and this was in 67 to start, I started learning structural linguistics there and the semiotics in the school or in the seminar of Greimas.

Jiný hlas: V roce 1967 mě De Waelhens vyslal do Paříže, abych hlouběji studoval lingvistiku a sémiotiku v

Greimasově semináři.

Jiný hlas: And then in the early 70s as you know there was a very new fashion in current linguistics called transformational grammar, generative transformational grammar. This is the school of Chomsky in America.

Jiný hlas: Začátkem sedmdesátých let přišla do módy transformační gramatika, generativní gramatika. To je škola Noama Chomského v Americe.

Jiný hlas: And so I went to the States then and I stayed a year with Chomsky.

Jiný hlas: Odjel jsem tedy do Spojených států a strávil jsem rok u Chomského.

Jiný hlas: And this was in the early 70s and as a *filosof* I must say I was very unsatisfied by the whole conception of language in Chomsky.

Jiný hlas: Jako *filosofa* mě však Chomského pojetí jazyka vůbec neuspokojovalo.

Jiný hlas: So I had lots of very hard discussions with him but we were both of us were very much interested in the history of linguistic theories.

Jiný hlas: On s ním velmi tvrdě diskutoval a teď nevím, jestli kdo z nich se asi on sám, že se začal zajímat o dějiny, dějiny lingvistiky.

Jiný hlas: Not only the history of linguistics, but of linguistic theories, of the *philosophy* of language for example.

Jiný hlas: O různé koncepce, tedy jak se vyvíjely teorie jazyka, *filosofie*.

Jiný hlas: As you know, Chomsky considers himself to be a Cartesian and he studied, he wrote a book on Descartes, he calls it *Cartesian Linguistics*.

Jiný hlas: Jako víte, Chomsky sám sebe nazývá karteziánem a napsal knihu o *Descartovi*, jmenuje se *Cartesian Linguistics*.

Jiný hlas: And he also was very much interested in German *philosophy*, especially on Humboldt.

Jiný hlas: Zajímal se velmi také o německou *filosofii*, zvláště o Humboldtovu teorii jazyka.

Jiný hlas: So this will be more or less already in relation with what I would like to tell in my paper there. He was always looking in Humboldt to find passages where Humboldt tries to relate his conception of language with his political philosophy.

Jiný hlas: V Humboldtovi především hledal ty pasáže, které by se týkaly vztahu jazyka a politiky.

Jiný hlas: And I will talk about these things a bit later on.

Jiný hlas: O tomhle budeme mluvit.

Jiný hlas: Chomsky himself, he thinks that there is a relation between your political concept, the political opinion and the idea you have of language.

Jiný hlas: Chomsky se domnívá tedy, že našel nějaký ten vztah mezi jazykem a politikou, no politickou teorií, a to bude teda asi náplní toho výkladu.

Jiný hlas: Okay, I come back on this point later, but as I told you, I was unsatisfied with transformational grammar in that time and I got more and more interested in pragmatics.

Jiný hlas: Začal jsem se, protože mě neuspokojovala ta Chomského generativní gramatika, začal jsem se zajímat o takzvanou pragmatiku.

Jiný hlas: So instead of this kind of autonomous syntax and semantics you find in the Chomsky model, I got more interested in language as it functions in a context.

Jiný hlas: Začalo mě tedy spíše zajímat, jak jazyk funguje v určitém kontextu, kdežto Chomsky se zabývá prostě jaksí autonomní sémantikou jazyka, prostě jak funguje ten jazyk sám o sobě.

Jiný hlas: So this is more or less what you can call pragmatics and there are all kind of pragmatics as you know, for example one of the main branches of pragmatics originates in Austin.

Jiný hlas: Existuje celá řada takových pragmatických teorií, jedna z nich vychází od anglického, tuším, *filosofa* Austina.

Jiný hlas: So what they call it now the *speech acts theory*. So you find, you know that book by Austin, that small book *How to do things with words*.

Jiný hlas: Ta knížka té paní Austinové teda se jmenuje *How to do things with words*, jo, jak udělat prostě z věcí slova, ne, nebo obráceně.

Jiný hlas: So this is a small book by Austin but it is at the origin of a whole movement in pragmatics called *speech acts theory* and the main theorist there is John Searle.

Jiný hlas: John Searle je autorem zase teorie, které se říká teda teorie mluvních aktů, jo, promluvy.

Jiný hlas: So there are this is only one example of a possible pragmatics, there are other kinds of pragmatics.

Jiný hlas: To byl příklad z takových těchto teorií, které se zabývají jazykem, jak funguje v kontextu, například v kontextu rozhovoru.

Jiný hlas: Another very important branch of pragmatics is what they call now *conversational logic*.

Jiný hlas: Dále existuje i taková logika, které se říká konverzační, teda logika konverzace, rozhovoru.

Jiný hlas: And the main *philosopher* is in fact he is an Oxford *philosopher* as well but he came to the States and he taught in Berkeley just like John Searle, his name is Grice.

Jiný hlas: Grice, psáno Grice, jo, je tedy zase autorem téhle té logiky.

Jiný hlas: So there are I don't give details there but as I got interested in this stuff I went there to meet and to work with them with Searle and Grice in Berkeley then and this was almost the end of my education let's say.

Jiný hlas: Takže s tím Searlem a Gricem jsem se také setkal, vlastně potom, co jsem se začal zajímat o tyhle věci.

Jiný hlas: Every body you were interested in you met.

Jiný hlas: Ano.

Jiný hlas: Yes sure, one after another.

Jiný hlas: Mhm.

Jiný hlas: Yes because I studied with them.

Jiný hlas: Mhm.

Jiný hlas: So this is almost my let's say my intellectual biography.

Jiný hlas: Tak to je můj životopis jaksi studijní.

Jiný hlas: So now I am let's say institutionally I am a member of the Belgian National Science Foundation, I think you should compare this with your Academy of Sciences here, it's something similar.

Jiný hlas: Jsem členem belgické akademie, která je také v kontaktu s vaší akademií československou.

Jiný hlas: I think it's almost the same thing, but at the same time I teach two courses, one course in Leuven, at Louvain, course *Philosophy of Language* course and the course in an other university in Belgium, Antwerp, where I teach a course on *Methodology of Linguistics*.

Jiný hlas: Vyučuji, mám takové dvě přednášky, v Lovani o *filosofii* jazyka a v Antverpách o metodologii lingvistiky.

Jiný hlas: So if I have to circumscribe my interests, my philosophical interests, I would say I consider myself to be a *philosopher* of language but with special interests for methodology and epistemology of linguistics.

Jiný hlas: Kdybych měl říct, co je mým zájmem, je to *filosofie* jazyka, zaměřená především na metodologii lingvistiky a na tu druhou věc jsem zapomněl, na epistemologii.

Jiný hlas: Okay. I make distinction there between methodology and epistemology of linguistics. For example, I give you an example, methodology of linguistics is for example the problem of *Universal Grammar*. Are there universals in language and should grammar be also a universal grammar? I consider this to be a methodological problem.

Jiný hlas: Tak abych vysvětlil to příkladem, příkladem pro tu metodologickou otázku lingvistiky je otázka, zda existuje nějaká univerzální gramatika, zda má existovat.

Jiný hlas: Epistemology of linguistics is a bit different. These are the classical epistemological problems. For example, have you to be a good linguist, have you to be a rationalist or an empiricist? So is the old

question of empiricism versus rationalism for example.

Jiný hlas: A má-li být empiristou či racionalistou v lingvistice, tak to je příklad na to druhé, to je tedy epistemologie, základní problém z epistemologie.

Jiný hlas: Another example for example is the whole discussion on *innateness*.

Jiný hlas: Nebo otázka vrozenosti je také to epistemologické, zda se jazyku učíme nebo zda jsou v něm nějaké dispozice vrozené.

Jiný hlas: So and I don't know if I don't think this is of direct interest to your seminar all these topics here.

Jiný hlas: Nejsem si jist, zda toto je přímo jaksi zájem vhodný pro váš seminář.

Jiný hlas: I don't know but in any case I would like to to maybe to present to you in a very general way without really without any technicalities this problem of the ideologies of linguistic theories.

Jiný hlas: Ale v každém případě bych vám něco obecně chtěl povědět o souvislosti ideologií lingvistických teorií.

Hejdánek: Ta ideologie lingvistických teorií. Jo takhle, jo.

Jiný hlas: *So when I speak about linguistic theories, these are not only theories in linguistics, but also theories in philosophy of language.* Nejsou to ovšem pouze teorie lingvistické nebo v lingvistice, ale i ve filosofii jazyka.

Hejdánek: Které budou zkoumat souvislosti s tou ideologií.

Jiný hlas: *So you know this word of ideology is a very ambiguous word, it's a very fashionable word and anybody uses it in a different way.* Slovo ideologie je velice mnohoznačné slovo a každý ho používá po svém.

So I should first maybe explain or tell you in what sense I use the word of ideology. Nejprve vysvětlím, jak tomu slovu rozumím já.

I would like to distinguish between two types of ideologies. The first type of ideologies I call them external ideologies. Rozliším dva typy ideologií. První jsou externí, vnějškové.

Hejdánek: Vnějškové.

Jiný hlas: *And I only mention them in the beginning of my talk now, because I am mainly interested in the second type of ideology, namely what you can call internal ideologies.* Ty jenom zmíním, ale zajímám se spíše o ty druhé, o interní, vnitřní, uvidíme, co to bude znamenat.

Hejdánek: Vnitřní, uvidíme, co to bude znamenat.

Jiný hlas: *First a word on this external ideologies. I give you three examples of what I call external ideologies. The first example is the ideology in the use of a theory.* Nejprve k těm vnějším ideologiím. Uvedu tři příklady. Prvním je ideologie v užívání teorie.

For example you can use scientific theories, linguistic theories, or you can use some conceptions of language in philosophy, for example, to apply them in certain very concrete circumstances and in society as such. Můžete použít určitou teorii lingvistickou v aplikaci na nějaký konkrétní sociální výzkum.

Hejdánek: Konkrétní sociální věci.

Jiný hlas: *For example, I give you one example, I remember during the Vietnam war, that the main linguistics departments in the United States, for example, without any control of what happened with their theories, but they unconsciously they collaborated with the military people using some linguistic theories, for example Chomsky grammars, in the psychological war in Vietnam.* Takovým příkladem je taková nevědomá spolupráce lingvistů s armádními činiteli v psychologické válce ve Vietnamu, kde byly využity některé teorie, například Chomsky grammars.

This is only one example. And I think that the situation of linguistics here and of philosophy of language is not different from the other sciences. The same problem exists with biology... To je jen jeden příklad.

Stejně tomu bylo i u jiných věd, v biologii a tak dále.

Hejdánek: Lysenko.

Jiný hlas: *Yes, Lysenko. It's a very general problem. For example, the problem of biological manipulation,*

genetic manipulation, the problem of the use of nuclear physics, for example, building all kinds of plants and so on. So I think this first type of external ideology, it exists in all sciences. Ten první typ vnější ideologie existuje ve všech vědách. Například otázka řízení genetického kódu, použití nukleárních výzkumů.

Hejdánek: Zneužití nebo použití, že?

Jiný hlas: *I don't speak about these things tonight. The second type of external ideology I would speak about is what normally is considered to be the Marxist concept of ideology.* O tom dnes nebudeme mluvit. Druhým typem vnější ideologie je marxistická ideologie.

Where ideology is more or less to be identified with the bad consciousness or the good consciousness you have when you build up a theory or something like that. Je to pojetí ideologie jako špatného nebo nedostatečného uvědomění si své práce.

Hejdánek: Toho, co skutečně děláš, když tu vědu provozuješ.

Jiný hlas: *It's very clear. I think that it is true that when you construct a theory, that you always get a kind of psychological reaction, this is a kind of also psychological embedding of a theory. When you produce a theory and it gives you good or bad consciousness, it's very clear. So I think that this exists.* Nebudeme o tom mluvit, ale přesto se domnívám, že existuje něco jako vědomí související s tím, když vytvářím nějakou teorii.

Hejdánek: Takže mám při tom buď dobré nebo špatné svědomí nebo vědomí. To svědomí, to *consciousness* jako, to není ve smyslu teda odvolat se na svědomí, ale prostě to povědomí je korektní nebo nekorektní, jo, v tom smyslu. Takže to správné, nesprávné povědomí o tom, co dělám, se to tam nějak prostě do toho vloží. Nemůžu být čistý pozitivistický ideál, ten čistý vědec. Vždycky se mi tam do toho vpraví něco, že to myslím buď dobře nebo špatně ve smyslu, který překračuje tu vědu. Ale o tom druhém typu taky nebudeme mluvit.

Jiný hlas: *It's clear, as I understand Marxist philosophy, it's clear that this psychological reaction itself is conditioned by economic and social situations, class situations and so on. But I consider it also to be an example of external ideology.* Tato psychologická reakce je podmíněna ekonomickými souvislostmi nebo příslušností ke třídě, ale považujeme to za vnější ideologii číslo dvě.

The third example I give you of external ideology is what I would call a co-occurrent ideology, parallel ideology, happening at the same time. To, co se paralelně vyskytuje s něčím jiným, nazveme to třeba paralelní vnější ideologií.

Going back to Chomsky, for example, he thinks that his conception of language has an intrinsic, an essential link with his political conceptions. Například Chomsky se domnívá, že jeho teorie jazyka má vnitřní spojovací článek s jeho pojetím politiky.

Hejdánek: Nejen pojetím, ale politickým zařazením, orientací politickou.

Jiný hlas: *To make it a bit concrete in the case of Chomsky, his theory of language is very rationalistic and very innatistic, you can say, and very much against behaviorism and empiricism.* Uvedme to na Chomském ještě. Jeho teorie je zaměřena proti behaviorismu, proti teorii učení, je racionalistická.

Hejdánek: To znamená, předpokládá, že struktura jaksí pro jazyk je vrozená, jo?

Jiný hlas: *He thinks, and this is a kind what I consider to be a naivety, he thinks that there is an essential link with his political conception which is, as you know, anarchism and socialist libertarianism.* On se domnívá, a to je takové, co já považuji za naivitu, on se domnívá, že zase je u něho, u Chomského, spojnice, vnitřní spojení mezi touto teorií jazyka a jeho politickou koncepcí, která je, jak víte, anarchismus a socialistický libertarianismus.

Jiný hlas: *I would say I call it socialist libertarianism. Socialist libertarianism.* Ano, takový sociální libertinizmus. So, it's this Chomsky's conception. I have discussed this point many times with him. I don't have anything against his political conception, that's not the point here. But I don't think he's right in thinking that there is an essential link between his political conception, which is very valuable, I don't have anything against it, and his conception of language. Já nemám nic proti jeho politickým názorům,

ale domnívám se, že se mýlí v tom, že by existoval nějaký bytostný, podstatný článek, spojení mezi tou lingvistickou teorií jeho a těmi politickými názory. He goes so far to say that when you are an *empiricist* in your *epistemology*, that at the same time and necessarily you have to be a *racist*. *Racista*. Tvrdí totiž, že jakmile se stanete tedy, přistoupíte na opačné učení, na to *empiricistické*, že všechno pochází z učení, tak se stanete zároveň tedy v politickém slova smyslu rasistou. When you are a *rationalist* and when you believe in *universal structures*, for example, then you believe in also in *equality* between the people and in, let's say, *equality* which makes possible, let's say, individual freedom. So this is then his anarchist conception. Jestliže však budete racionalisty, tak jako je Chomsky, tak zároveň, tím zároveň se stáváte v tom politickém ohledu těmi, kteří uznávají rovnost mezi lidmi a ještě tam bylo něco, to už jsem nepostřehl.

Hejdánek: No, stačí, stačí.

Jiný hlas: So we don't discuss this further because I consider this also an external ideology, this co-occurrent type of ideology here. And I give you another example. So, Chomsky calls himself a *humanist*. Chomsky se nazývá humanistou. If you look at structural linguistics, for example, Saussure for example, and this has been very clear in what they called in Paris in the sixties, *structuralism*, this was *anti-humanism*. *Anti-humanism*. Aha, to je názor váš nebo Chomského? No, no, it's the opinion of the people, of the structuralists. That they are *anti-humanist*. Samotní tedy strukturalisté z těch šedesátých let se považují za antihumanisty. I mention the names of Foucault, Lacan, Lévi-Strauss, Greimas in linguistics let's say. This school, they are mainly called structuralists in their fields, they developed a very important reaction against *subjectivity*. Oni rozvinuli tu svou teorii jaksi zaměřenou proti subjektivismu nebo subjektivitě. Oni tvrdí, že jsou nějaké obecnější struktury, které přesahují subjekt.

Hejdánek: Přesahují subjekt.

Jiný hlas: And even against the notion of man and mankind as a relevant notion in *philosophy*. Dokonce se obrátili proti pojmu člověk a lidstvo ve filosofii, používat ho jako pojem. Man, mankind has to be seen as an effect of discourse. That's what, for example, what Lacan tells us, and he finds it in Heidegger as well. Člověk je pouze takovým faktem v nějakém universálním... výsledkem rozhovoru, výsledkem... efektu... je výsledkem rozhovoru či nějakého konání jazykového.

Hejdánek: Ne, ta poslední věta snad... a předtím... no ano. Poslední věta té knížky uvedené, *Slova a věci*, že uvádí takovou myšlenku, že člověk je jenom obrazem v písku, písku na pláži, a když teď přijde ta vlna moře, tak ho to prostě spláchne. A v této situaci dnes jsme, že prostě ta vlna přišla a člověk není, jsou tedy jenom ty struktury neosobní vlastně.

Jiný hlas: So this is again an example of a co-occurrent ideology. I gave two examples: the so-called *humanism* of Chomsky and the so-called *anti-humanism* of structuralism. To jsou dva příklady na tu souběžnou ideologii s tím spojením vnitřním, humanismus Chomského a antihumanismus těchto strukturalistů. So, my viewpoint would be that, without considering even the value of these political conceptions or these philosophical, broad philosophical conceptions, I would say that I don't see any analytical or any logical link between the conception of language and the organization of society in political filosofii. On sám to nechce jaksi filosoficko-logicky nějak zkoumat, ale nevidí žádný tedy důvod pro to, aby bylo nějaké logické spojení mezi tou teorií jazyka a řekněme organizací společnosti. So this co-occurrent ideology is my third type of external ideology. To je tedy ten třetí typ, tahle ta souběžná ideologie. So I don't speak about it anymore and I arrive now at the topic of my paper, which is on the internal ideology of theories of language. Takže teď se obrátíme k vlastnímu jádru, a to jsou tedy vnitřní ideologie teorie jazyka. So what I will be doing is to look not so much at the ideological and philosophical presuppositions of theories of language – this would also be a possible approach, but I don't do that. What I will be doing is to look at the structure of the theories of language, some examples for sure, and show that in the structure itself of the theories of language there is a kind of what I call then internal ideology. Pokusím se vám ukázat, že ve struktuře lingvistických teorií je to, co nazývám vnitřní ideologií. Hejdánek: Takže nejde mu teď jen o to, jaké ideologické předpoklady nebo podmínky ta teorie má, to je

to, co předchází, z čeho vychází, z toho hlediska, ale jak přímo ve struktuře té teorie jsou ideologické prvky.

Jiný hlas: *And I will distinguish in this internal ideology of theories of language two aspects which I will be discussing now. The first aspect is the fact that any scientific theory, and this happens as well in linguistics and other social sciences and anywhere, has certain paradigmatic options, or makes some paradigmatic options, or you can call it also paradigmatic visions, something like that. And I will show that with some examples that this happens in linguistics.*

Jiný hlas: Tak budu mluvit o takových dvou aspektech té interní, vnitřní ideologie lingvistických teorií, a sice zaprvé chci ukázat to, co platí ovšem pro všechny sociální a snad i jiné vědy, totiž že existují nějaké takové paradigmatické, vzorové buďto rozhodnutí, že se rozhodnu třeba, že budu pozorovat to nebo tak, nebo případně se to dá nazvat pohled, určitý typ pohledu nebo vidění.

Jiný hlas: *Yeah. So this is the first aspect of internal ideology, this choice, the necessary choice scientists make in favor of paradigmatic options. It will be clear very soon. So the second point is that in the discourse of the scientist...*

Jiný hlas: Druhý aspekt v té struktuře té lingvistické teorie bude jaksi typ diskursu, jak se tam odehrává to jazykové dění, to uvidíme.

Jiný hlas: *So that in the discourse of the scientist, that there are some procedures of intensification, you can say, argumentative intensification of the positions. You see? So it's not that scientific discourse is something transparent, that scientific discourse is kind of logical type of discourse which doesn't have anything to do with the personal investment of the scientist. No, it's not like that. The scientist remains present in his discourse and uses all kinds of procedures of argumentative intensification. Something like rhetorical.*

Jiný hlas: *Rhetorical argumentative, it's not...*

Jiný hlas: Je to otázka tradice, že ten diskurs, to je vlastně komunikace mezi těmi vědci. To se neodehrává jenom prováděním důkazů v logickém slova smyslu, ale je zde celá řada dalších aspektů, které se jinde nazývají rétorickými, nebo on to nazýval tou intenzifikací.

Hejdánek: Argumentativní intenzifikací.

Jiný hlas: To znamená, jsou prostě různé další aspekty, které způsobí, že jedné teorii se dá důvod před druhou, a nejsou to logické důvody. Tak já tomu budu říkat ten rétorický aspekt, poněvadž ta intenzifikace mi nic neříká. Takže to je ten druhý aspekt, kterému se budeme věnovat.

Jiný hlas: *This second aspect of intensification has to do with the fact that a scientist, when he builds up a theory, he has the will to speak the truth. So we have a word in French for that, it's even in English very difficult to translate, la véridiction. So it's not vérité, it's not truth. It's not vérification in the sense of Popper, for example, vérification, falsification. It's véridiction. So the truth has to be seen as the result of véridiction. And there are all kinds of mechanisms of véridiction. The will to say the truth, and this is one of the main characteristics of the scientist, of the scientific discourse, so the will to speak the truth is at the origin, let's say, of this enormous set of procedures of intensification.*

Jiný hlas: To, k čemu směřuje vůle vědce v tom provozu vědy, v tom diskursu vědy, je říci pravdu. To má být výsledkem všech těch procedur. Ne pouze ověřit nějakou teorii, protože ta je zase v nějakém širším kontextu. Nad tím vším je jeden vůdčí cíl nebo jedna vůle: říkat pravdu. Což se dá vyjádřit tím francouzským slovem, které v sobě obsahuje „říkat pravdu“.

Hejdánek: Říkat pravdu.

Jiný hlas: *So I come back on these two points now. The first point was the paradigmatic option. Second point is the, call it rhetorical...*

Jiný hlas: *It's more easy to translate by rhetorical.*

Jiný hlas: ...argumentative, always argumentative because argumentation is a bit broader than rhetoric. Argumentation has two parts, the rhetorical part and the dialectical part. So I put both of them together, it's a bit broader.

Jiný hlas: Takže jsou tady ty dva aspekty. První, to jsou taková ta základní rozhodnutí, a druhá, on teď říká, že rétorika je ovšem zase příliš úzké označení, že totiž je ještě vedle toho dialektika. Tak tomu bude říkat nějak argumentativní intenzifikace, která nepochází z logiky.

Jiný hlas: *Okay. So now I start my first point on the paradigmatic options or visions. Do we have a word for vision, la vision?*

Jiný hlas: Náhled. Že to je třeba buďto rozhodnutí, nebo nahlédnutí.

Hejdánek: Možná, že to je perspektiva. Něco to nechává stranou.

Jiný hlas: *Bon. Okay. Looking at the current landscape, let's say, in the theories of language, you can see that there are two axes whereon all theoreticians of language have to put their theories on.*

Jiný hlas: *And the axes are parallel?*

Jiný hlas: *No, the axes are, there are two axes, one and the other are distinguished, let's say.*

Jiný hlas: Jsou takové dvě osy. To je jako přeneseně osy, nikoliv jako v geometrii. Osy, mezi kterými osami každý ten teoretik jazyka tu svou teorii umí umístit.

Hejdánek: Osy? Osy. Osy. Já jsem myslel, že se vždycky k jedné z nich obrátí, že ty své argumentace nějak připojí k té jedné, nebo k té druhé ose. Uvidíme.

Jiný hlas: *Okay. And then when I speak of paradigmatic options, these are the positions people take on the first and the second axis.*

Jiný hlas: Takže když mluvím o těch základních paradigmatických rozhodnutích, tak tam jde o umístění, kam se zařazuje těmi svými argumenty ten teoretik na těch dvou osách.

Jiný hlas: *So this term of paradigmatic, in fact, comes from a very well-known notion in philosophy of science, the notion of paradigm. Especially in the work of Thomas Kuhn, who wrote a book called The Structure of Scientific Revolutions.*

Jiný hlas: Dá se to vysvětlit tím Kuhnovým termínem paradigmatu, který použil v té své knížce o vývoji vědy, nevím přesně, jak se jmenuje.

Hejdánek: Ta knížka vyšla v češtině. To je slavná kniha. To je stará kniha.

Jiný hlas: *Struktura vědeckých revolucí.* Ale v češtině snad nebyla, to byla v polštině.

Hejdánek: Ne, byla v češtině.

Jiný hlas: Byla v češtině?

Hejdánek: Byla v češtině.

Jiný hlas: *Okay. So Kuhn develops this notion of a paradigm, scientific paradigms there, and his interest is in the change of paradigms.*

Jiný hlas: On se zajímá o proměnu těch paradigmat, to znamená takových vzorových struktur, skrze které se pak všechno [nesrozumitelné] jaksi teda vykládá.

Jiný hlas: *You find the same the same notion back in Foucault, Les Mots et les Choses.*

Jiný hlas: V knížce Foucaultově *Slova a věci* nalézáme stejnou věc.

Jiný hlas: *And Foucault for example, he studies the history of three sciences in his book, biology, the science of language and economics.*

Jiný hlas: Foucault tam studuje paradigmata tří věd: biologie, lingvistiky a ekonomiky.

Jiný hlas: *Yes, and he sees that in the history of these three sciences, almost at the same time in history, in the 18th century, a certain paradigm finishes and another paradigm starts in all three of them. In all three of them.*

Jiný hlas: Sleduje, že paralelně se vyvíjejí ty vědy tak, že vždycky se uplatňuje nějaké schéma nebo prostě paradigma, skrze které se strukturují ty objevy a všechno se hledá, a to se opustí v určité době a zase ve všech třech se objeví jiné schéma, jiné paradigma.

Jiný hlas: *Yes, but I don't give the details here but it's interesting to look at, there is one of, he calls this paradigmatic change as well. And there is another one at the end of the 19th century, another paradigmatic change where that you find back in these three sciences again. So there is one in the 18th and in the beginning of the 20th century with the birth of contemporary science. It doesn't, it doesn't*

have very much importance here. The important thing is the problem that the problem exists of the paradigmatic changes. And it's easy to define a paradigm, but it's not easy, it's very difficult to define the paradigmatic changes and especially which are the reasons of the change. That's very difficult.

Jiný hlas: Nazývá to změnou paradigmatů. A v 19. století, na konci a na začátku 20. století, s vědou, s moderní vědou dochází k další takové změně. To nemá velký význam tady. Důležité je, že existuje problém těch paradigmatických změn.

Jiný hlas: Jako je snadné popsat to schéma či paradigma, ale obtížnější a velmi obtížné je popsat tu změnu z jednoho do druhého paradigmatu, toho *change*. Jestli totiž existují přímo, ano, jestli bych to přímo řekl, jestli totiž neexistují přímo paradigmata změny. Jestli ty přechody samy se neodehrávají podle nějakého schématu. To je teda těžší tohle.

Jiný hlas: *Okay. So in philosophy of science this is really one of the central problems now. How for example look at physics, how for example the physics of Newton developed into the physics of Einstein for example. What is the origin of this kind of paradigmatic change in physics there?*

Jiný hlas: V *filosofii* vědy je to dnes jeden z centrálních problémů. Podívejme se třeba na Newtonovu fyziku, ta se vyvine v Einsteinovu teorii. Co je potom začátkem té změny toho paradigmatu.

Jiný hlas: *Okay, so this is the general problem. Let me come back now to the theories of language there and to the two axes I was speaking about.*

Jiný hlas: Vraťme se k těm dvěma osám v teorii jazyka nebo lingvistiky.

Jiný hlas: *I would say that there is a lot...*

--- (1986-06-22 Herman Parret – Ideologie (2) [LVH322VA]_Kaz a_cleaned.flac) ---

Jiný hlas: ...without the fact that science constitutes itself, constitutes itself in *claps*, let's say, *claps le club des savants*, the club of the wise, or how do you say?

Jsem přesvědčen, že vědecký diskurs by nemohl existovat, kdyby nedocházelo k tomu, že vědci sami se formují do takových těch klubů vědců, učenců, klubu učenců a tak dál.

Jiný hlas: And this is at the origin of the scientist myth, of the myth of scientism. Scientism is simply, I consider scientism to be a consequence of the fact that people come together and try to keep their cohesion, you see, by creating the myth of science.

Vědci si vytvářejí jakousi zvláštní auru kolem toho celého, jakýsi *mýtus vědeckosti*.

Jiný hlas: Another aspect I think I would like to defend here, I consider what I call academic asymmetry. Asymmetry, no symmetry, academic asymmetry.

Jedna z takových dalších stránek je taková zvláštní asymetrie mezi profesorem a žákem.

Jiný hlas: Between the professor and the student. This is absolutely constitutive for scientific discourse. To je základně důležité pro vědecký diskurs.

Jiný hlas: So what happens here in this model analysis? What happens is that the professor is the person who says that he knows, but in fact manipulates a *pouvoir-faire*.

Co se tam vlastně děje? Profesor je osoba, která vystupuje jako znalec a ve skutečnosti funguje tak, že manipuluje tu schopnost udělat, *pouvoir-faire*.

Jiný hlas: In the fact that he manipulates a to-be-able-to-do, a *pouvoir-faire*. And the student, on the other hand, is the person who is said not to know, but is in fact the victim of the to-be-able-to-do of the professor.

Student tam funguje jako ten, který nic neví, ale ve skutečnosti je manipulován do pozice oběti té schopnosti udělat toho profesora.

Jiný hlas: He is not manipulated at all, he learns to be a victim.

Není manipulován vůbec, on se učí, učí se být obětí.

Jiný hlas: But this started with the beginning of philosophy. Look at Socrates.

To už je ovšem od začátku filosofie, podívejte se na Sokrata.

Jiný hlas: It's clear, so you cannot think of a science or philosophy without this kind of academic asymmetry. There's always somebody who knows and who is consecrated by his environment as the person who

knows. And there's another person who doesn't know. So the disciple-master relationship seems to be very essential. But you never know if you interpret this in Hegelian terms, it becomes the master and the slave, that's clear.

Už od Sokrata je to problém, poněvadž právě Sokratés tam funguje jako ten, co neví, a ty ostatní, co vědí, a on je odhaluje. Je to neodmyslitelné od té tradice, ta struktura, že je tady jeden, který ví, ten druhý, který nic neví, a ten jeden de facto staví toho druhého do role manipulované oběti.

Jiný hlas: Okay, I say a word about the third sub-modality I mentioned, *le devoir-faire*, the have-to-do. A teď k té třetí modalitě, k té povinnosti nebo *devoir-faire*.

Jiný hlas: And I give you again the list of expressions we find in scientific discourse indicating *le devoir-faire*: *il nous faut que...*

Tady je zase seznam těch výrazů: *il nous faut que*, je zapotřebí, aby, nebo musíme.

Jiný hlas: *Il est nécessaire de...*

Je nutno.

Jiný hlas: *Il est nécessaire d'admettre que... nous sommes obligés de reconnaître que...*

Je nutno uznat, že. Musíme uznat, že.

Jiný hlas: *Il est bon que*, etc. So all this, what does that mean? This means that at the origin of scientific discourse here, of let's say of the making to know, there's a kind of have to know. It's a very interesting phenomenon. Namely the fact that...

Je dobré, když a tak dále. Co to znamená? Že na začátku celého toho diskursu je jakási základní linie, že je třeba vědět, je nutno vědět.

Jiný hlas: It's a clear connotation of scientific discourse that scientific discourse is deontic.

Je to úplně jasná stránka vědeckého diskursu, že vědecký diskurs je deontický.

Jiný hlas: What I mean by that is axiological or something like that, concerning values, so it has nothing to do with ontology. Deontic is concerning values.

Tím se rozumí jaksi axiologicky nebo hodnotově, že to nemá s ontologií co dělat. Deontický, to je týkající se hodnot.

Jiný hlas: Another phenomenon of it is the fact that the scientist considers himself to be responsible. So the whole problem of responsibility of science.

Jiná stránka toho je, že vědec sám sebe chápe jako toho, kdo je odpovědný, čili celý problém odpovědnosti.

Jiný hlas: So that's a really interesting thing. Because what happens here is that the scientist himself – let's call the scientist the ideological subject. No, the ideologizing, how do you say, the subject producing ideologies. Okay, so that the scientist himself is manipulated by his own discourse.

To je velmi zajímavé téma. Ta ideologie, která je v tom přítomna, vlastně způsobuje, že vědec, ten subjekt produkující ideologie, manipuluje sám sebou.

Jiný hlas: Yes, that he is the victim of, let's say, his own discursive praxis. And the image you can use here is the image of the boomerang.

Vědec se stává obětí své vlastní diskursivní praxe, takže ten diskurs má funkci jakéhosi bumerangu.

Jiný hlas: Okay, that's what I mean by *devoir-faire*. So this is a kind of have to know, which is an essential component, let's say, of the structure of scientific discourse, which I mainly analyze in terms of a making to know.

To „muset vědět“, povinnost vědět, je základní komponentou vědeckého diskursu a patří nerozlučně k tomu donutit ty druhé, aby věděli.

Jiný hlas: Okay, let me summarize in thirty seconds now the three theses I tried to defend.

Ještě tři teze nakonec.

Jiný hlas: The first one is that we should distinguish between two types of ideologies. Excuse me, two types of ideologies: internal and external.

Musíme rozlišit dva druhy ideologií: interní a externí.

Jiný hlas: I gave you three examples of external ideologies. You remember, the first one was the ideology on the level of the application of theories.

Uvedl jsem tři příklady externích ideologií. Jedna na poli aplikace teorií.

Jiný hlas: The second one is the Marxist conception of ideology.

Druhá je marxistická koncepce ideologie.

Jiný hlas: Third one is the co-occurrent, as I call it, co-occurrent ideology. I gave you two examples: Chomsky's humanism and Saussure's anti-humanism, which I consider to be co-occurrent ideologies, without any analytical link with the theory of language.

Ta třetí je ještě ideologie toho spoluvýskytu. Chomského humanismus a Saussurův antihumanismus, které považuji za ideologie spoluvýskytu, aniž by měly jakoukoli analytickou vazbu k teorii jazyka.

Jiný hlas: So this is my first thesis. We have first of all to make a typology of ideologies if you like, to distinguish different concepts of ideology.

Jiný hlas: To byla má první teze. Musíme nejdřív udělat typologii ideologií, chcete-li, rozlišit různé koncepty ideologie.

Jiný hlas: Second thesis I try to defend is that in so-called scientific debates, the philosopher has the task to indicate that there is lots of irrationality going on in a scientific debate.

Jiný hlas: Druhá teze, kterou se snažím hájit, je, že v takzvaných vědeckých debatách má filosof za úkol ukázat, jak je tam obrovská spousta iracionality v tom, co se tváří jako naprosto racionální.

Jiný hlas: Yes, and this means that if you look at the history of a problem, a scientific problem, you can see that certain problematic domains are very constant.

Jiný hlas: Ano, a to znamená, že když se podíváte na historii vědeckého problému, můžete vidět, že určité problematické oblasti jsou velmi konstantní.

Jiný hlas: During the whole history. I mentioned the problem of the relation between language and thought for example. And then the second axis I mentioned was the language and intersubjectivity or language and community.

Jiný hlas: Během celých dějin. Zmínil jsem například problém vztahu mezi jazykem a myšlením. A ta druhá osa, kterou jsem zmínil, byla jazyk a intersubjektivita, respektive jazyk a společenství.

Jiný hlas: So these are constant, constant domains of problems, they remain. What is different here is the paradigmatic options people make, and there my thesis is that there is no rational debate possible between paradigmatic options and I gave you some examples.

Jiný hlas: Čili to jsou jakési konstantní oblasti problematiky, ty zůstávají. V čem však dochází k rozdílům, tak je to v oblasti paradigmatických voleb. A já tvrdím, že neexistuje žádný způsob rozumného rozhovoru mezi těmito opcemi, mezi těmito volbami.

Jiný hlas: And my third thesis, finally my third thesis was that the philosopher again, especially philosopher of language, philosopher interested in types of discourses and so on, that he should indicate in the structure itself of scientific discourse, first of all he should say that scientific discourse doesn't have any privilege.

Jiný hlas: A má třetí teze, konečně má třetí teze, že filosof, zejména tedy filosof jazyka, filosof, který se zajímá o typy diskurzů a tak dále, že má za úkol ukázat ve struktuře samotného vědeckého diskurzu, že vědecký diskurz není nikterak privilegovaný před ostatními diskurzy.

Jiný hlas: And then when he analyzes scientific discourse with let's say with the help of the instruments, with the instruments of modalities, he should put into the center first the function of veridiction and the fact that scientific discourse has as its motive *le faire savoir*, the making to know.

Jiný hlas: A potom, když provádí tu analýzu vědeckého diskurzu s pomocí nástrojů modalit, tak že má na první místo klást funkci veridikce a fakt, že vědecký diskurz má jako svůj motiv *le faire savoir*, tedy přimět k vědění. Má na první místo klást – teď jsem tam něco vynechal, připomeňte mi, když si vzpomenete – na první místo klást ten, jo, když zkoumá tu modalitu, v termínech modalit, tak že na první místo má dávat posuzování z hlediska toho chtít mluvit pravdu.

Jiný hlas: *Yes, so two features which will be clear immediately when you do such an analysis is the what I call the auto-destruction of subject.*

Jiný hlas: Takže dvě vlastnosti, které budou zřejmé hned při takové analýze, jsou to, co nazývám *autodestrukce* subjektu.

Jiný hlas: *Yes, but the second aspect is then that this auto-destruction is absolutely impossible.*

Jiný hlas: Ale druhá věc je, že tahle *autodestrukce* je de facto absolutně nemožná.

Jiný hlas: *Because of the fact that le faire savoir, the making to know rests upon these three modalities I mentioned.*

Jiný hlas: Protože to „dát vědět“, „přimět k vědění“ závisí na těchto třech modalitách, které jsem zmínil.

Jiný hlas: *Okay, so this is it and I think it's a very relativistic conception of scientific discourse, very clear.*

Jiný hlas: Čili to je všechno a je jasné, že tohleto je velmi relativistická koncepce vědeckého *diskurzu*.

Jiný hlas: *And why is it relativistic? Because I think and I try to defend the thesis that scientific discourse like all other types of discourses are automatically and necessarily related with internal ideology.*

Jiný hlas: Proč a v jakém smyslu je to relativistická koncepce? Protože jsem přesvědčen a snažím se hájit tezi, že vědecký *diskurz*, právě tak jako každý jiný *diskurz*, je nutně závislý na vnitřní ideologii.

Jiný hlas: *Okay, that's it.*

Jiný hlas: Tady to je vše.

Jiný hlas: *Sorry, it has been very late, but with the translation it takes almost double.*

Jiný hlas: Omlouvám se, že už je dost pozdě, ale s tím překladem to trvá skoro dvakrát tolik.

Jiný hlas: *It was your decision, but as you see you have to come the next time.*

Hejdánek: Tak nemáme už teď velmi málo času, prosím vás, řekněte své nějaké poznámky nebo otázky a podobně.

Jiný hlas: Mně se docela líbí ta teze, zvláště vědeckého *diskurzu*, v čem jsme tady u té přednášky. Dobře, tak položíme a třeba odpovíte. Mně se zdá, že souhlasím s tím, že vědecký rozhovor není nikterak privilegovaný, ale z celého toho mám takový dojem, že ideologii se vyhnout nelze. Nejenom ve vědeckém, ale i v jakémkoliv jiném. To znamená, že je to vůči pravdě, pravda vůbec není možná, nějak se k ní vztahovat. Je to mám chápat jako výsměch tomu, když už někdo chce hovořit pravdu? K tomu bych koukal to, co jsme tady četli, nebo co to znamená? Že to má vlastně blíž k tomu, že to naopak zdůrazňuje něco, co by jako koncepce nebyla zřejmě místa? Za druhé tam není asi jasné, proč se mluví o *diskurzu* a co se tím vlastně myslí, jestli řeč nebo jazyk. Jazyk, podstata, to je chybějící, to je v tom, když to, jo... [nesrozumitelné].

Hejdánek: Dobře, tak ještě někdo? Mysl a jazyk, o tom se mluví. Dobře, no tak jako Heidegger to nemyslí. Dobře, on byl Heideggerův oponent, dobře. No tak v té první přednášce, tam už to neexistuje. Dobře, no ale tak, co teda, dobře, tak to je diskuse. Ty jsi říkal: „Dohodneme se,“ a teď jsi řekl asi pět bodů nejmenších. No tak ať každý si z toho pak vybere a položí jednu nějakou tu nejzákladnější otázku ne, tak řekni jednu věc a já ji přeložím. Nebudu vykládat všechno, poněvadž když to chci zjednodušit, tak nemůžu, ale nemůžeme tady půl hodiny diskutovat o tom, co mu řeknu. Takže to byl první bod, cos chtěl, s těma pojmy, ne?

Jiný hlas: Dobře, tak jestli je to, je-li to vůbec aplikovatelné na to slovo pravda. To už je zas jiný problém, kdo bude chápat pravdu jako pravdu ve výroku, to už je zase jiné, to je v té filosofii...

Jiný hlas: *If I understand well, you conceived your lecture as a politics of scientific discourse, or as a relativistic conception of scientific discourse. But you used a formulation that the scientific discourse, as every other discourse, is relativistic. Does it mean that there exists no approach to know the truth at all, or if all approaches are deep rooted in ideologies? Does it mean that we have no opportunity to know what is the truth?*

Jiný hlas: Pokud jsem dobře rozuměl, pojal jste svou přednášku jako *politics of scientific discourse* nebo jako relativistické pojetí vědeckého *diskursu*. Ale použil jste formulaci, že vědecký *diskurz*, jako každý jiný *diskurz*, je relativistický. Znamená to, že neexistuje vůbec žádný přístup k poznání pravdy, nebo jsou-li

všechny přístupy hluboce zakořeněny v ideologiích, znamená to, že nemáme žádnou možnost poznat, co je pravda?

Jiný hlas: *It's the right question to ask after my very relativistic talk, it's very clear. But it's the big question, it's not a detailed question, but it's a very big question. And so my answer has to be big as well. What I am talking about is also big. It's not foolish to look for the truth, because we cannot do otherwise. To look for the truth – I am not contesting first of all that we don't look for the truth, that's not true. Secondly, I think that to look for the truth is the only thing we can do simply, but what I am attacking is the concept of truth, that's totally different. That's all. I am attacking not in abstraction the concept of truth, but let's say the classical theories of truth. That's what I am attacking. So I really believe so that we can't do anything but looking for the truth, but that looking for the truth requires the formulation of ethical laws. So looking for the truth is an ethical problem. But if you look at the classical theories of truth, there the theories of truth are part of the epistemology or part of the theory of meaning, you can say. That's exactly what I am against it and I would like to reintroduce truth-saying and looking for the truth – that's your expression – looking for the truth, willing the truth, be motivated to find the truth, saying the truth, this is the problem, this is absolutely adequate, this we should develop a whole ethics around it, that's clear. But if you look at the classical theories, you will see that truth is always defined in terms of correspondence.*

Jiný hlas: Je to samozřejmě pochopitelná otázka po tom, co jsem říkal o tom relativistickém pohledu. Není to jen detailní otázka, je to velká otázka. I moje odpověď musí být velká, i když to, o čem jsem mluvil, bylo taky velké. Není bláznivé se snažit najít pravdu, protože nemůžeme jinak. Netvrdím, že nemáme hledat pravdu. Myslím, že nemůžeme dělat nic jiného než hledat pravdu. Co kritizuji, je určité pojetí pravdy. Nekritizuji pojetí pravdy v abstrakci, ale klasické teorie pravdy. Ukazuji rozpory v klasické teorii pravdy. Naprosto souhlasím s tím, že nemůžeme jinak než hledat pravdu, ale co chci tvrdit, že to není problém jen gnoseologický, ale že je to otázka etická, že tedy hledat pravdu je etická záležitost. Naproti tomu, když se díváte na tradiční teorie pravdy, tak tam to je předmět gnoseologie nebo epistemologie a je to otázka teorie mínění. Proti tomu právě vystupuji a chtěl bych znovu uvést mluvení pravdy a hledání pravdy – to je váš výraz – hledání pravdy, chtění pravdy, být motivován k nalezení pravdy, mluvení pravdy. To je ten problém, to je naprosto adekvátní, kolem toho bychom měli vyvinout celou etiku. Když se podíváte na klasické přístupy k pravdě v dějinách filosofie, jsou tu dva klasické, vždy ve smyslu korespondence – buď logické pojetí pravdy, nebo psychologické pojetí pravdy. Pokud jde o to logické, tam jde o pravdivost jako vlastnost, a ta spočívá ve srovnání s objektivní realitou, respektive se strukturou objektivní reality. Tam jde o korespondenci mezi strukturou myšlení a strukturou objektivní reality. Druhé pojetí, to je zajímavé u Husserla, který je staví proti sobě, je pojetí pravdy devatenáctého století.

Hejdánek: *You speak totally in parallel with one of our philosophers here, Masaryk's disciple Rádl, who thinks in the same direction with what you now told. Tedy moje pozice je, že orientace na pravdu je záležitost etická, záležitost celoživotní, nikoliv pouze noetická nebo racionální. Ano, look for, to je hledat. Čili hledat pravdu, to je jedna věc. Jiná věc je snažit se mluvit pravdu, protože tam, když se podíváte blíž, tak celá tradice o tom mluvení pravdy mluví ve smyslu korespondenční teorie.*

Jiný hlas: *... the second one, which is probably 19th-century conception of truth, which is, as you can say it like that, which is more or less destroyed by the anti-psychologism of the beginning of our century. I'm thinking of Husserl, of Frege, of Russell and the whole beginning of analytic philosophy and so on. Very anti-psychological. In 19th-century you find a theory of truth where theory of truth goes back to another type of cornerstone, not reality but the structure of subjectivity, let's say.*

Hejdánek: Ta druhá linie, ta je hlavně charakterizována tím 19. stoletím a byla likvidována ve 20. století tím silným proudem antipsychologismu reprezentovaným nejenom Husserlem, ale taky Fregem, Russellem i celým novopozitivismem a analytickou filosofií, a kde tedy se srovnávala, nacházela se jakási srovnání, ale v tomto případě se strukturou myšlení nebo s tou subjektivitou.

Jiný hlas: *So I think we should escape this kind of opposition and by the way I worked on this problem looking at Husserl and Marty, for example, in the, I mentioned to you that, in the beginning of our century there was an enormous debate going on between Husserl who took the logical position on truth and Marty, M-A-R-T-Y, Marty, Brentano's disciple, discussion with Husserl especially in the Logische Untersuchungen. And Marty was the defender of the psychologistic thesis.*

Hejdánek: Tedy ta logická linie reprezentovaná zejména Husserlem, který tvrdě potíral ten psychologismus, ale Husserlův učitel Brentano a jiný Brentanův žák Marty naopak zase kritizoval tvrdě Husserla, zejména v Logických zkoumáních a je tedy reprezentantem té druhé psychologické linie.

Jiný hlas: *And I would say that we should escape this classic opposition by looking at concrete discourses. So to put it very simplistically I would say to replace logic and psychology by language theories.*

Hejdánek: A mám za to, že se nedá dělat ani jedno, ani druhé, a že musíme jak tu logickou, tak tu psychologickou teorii vyměnit za, nahradit tou analýzou řeči, lingvistickou.

Jiný hlas: *So, and then to go back to the original place where the theory of willing to say the truth should be placed, to ethics. I think we should develop an ethical theory. But I don't take this too heavily, you see, this ethics here. I would say we should try to find a model of organization of societies, macro-societies, micro-societies, small groups, intersubjectivity and so on. This is what I mean by ethics, the way of organizing society, societal life. It's clear that there also we should admit that we are looking for the truth. Otherwise we cannot even think of a society. Micro-society... don't speak of society, let's speak about intersubjective relations. We cannot start even thinking about love, about conversation even, about communication when we don't admit in the other person that he's willing to look for the truth. That's what Davidson calls truthfulness. We have to admit this and this is why Kant is so important, because this big principle, principle of charity, that's the name, maybe he talked about this here, Davidson. The principle of charity says that in order to communicate we should admit that your interlocutor says the truth. I would say is willing to say the truth. That's what Davidson calls charity, the principle of charity. To be charitable towards your interlocutor, you have to admit simply that he's willing to say the truth, otherwise there is no communication possible. You can say there is no society possible. And this is ethics. This is where Kant, Kant is the main philosopher according to me because in Kant comes together a theory of communication and a theory of, let's say, an ethical... no, comes together ethics and a theory of communication. When you take together the second and the third Critique, especially in the Critique of Judgment. I don't know if I have been clear here, but so truth is among us. Truth is, it's not in a kind of abstract subjectivity, a solipsistic subjectivity. It's not in a reality, truth. Truth is among us. Truth is in an intersubjective relation. Truth is in micro-societies, in macro-societies and so on.*

Hejdánek: Trvá na tom, že pravda není ani v nějaký solipsistický subjektivitě, ani v objektivní realitě, nýbrž pravda je mezi námi. Když jsem říkal, že je třeba to vidět eticky, tak teda pozor, chápu to tak, že opravdu jde v těch mikrospolečenstvích už i ve velkých společnostech... Společnost vůbec není možná bez toho, že by šlo o pravdu, usilovat o pravdu je konstitutivní pro intersubjektívni vztah. Není to tedy tak, že by to bylo něco mimo objektivizovatelnost. A ještě tam byl ten *charity*... důležité je, to tam prostě cituje *Davidsona*, že velice důležité je to, čemu říká *charitativnost* nebo jak bychom to česky řekli. Je to otevřenost vůči druhému, kterého bereme jako toho, komu jde o pravdu. Bereme ho jako partnera v usilování o pravdu, bez toho to nejde, a toto je ta základní etická stránka té věci. Že on tím nemyslí teda přesunout do nějaké jiné disciplíny, nýbrž ten důraz na to, že ta pravda je v těch intersubjektívni vztazích, že je mezi námi.

Jiný hlas: *To say it maybe with a kind of aphorism I would say that looking for the truth, I am grateful for that expression, I think you are right to speak about that in these terms, willing the truth, looking for the truth and so on. I would say for me this is totally identical with willing to communicate and willing to be with the others. And this is absolutely the Heideggerian notion of Mitmenschsein.*

Hejdánek: Jsem velmi rád, že jste s touto otázkou přišel, že jste užil i těch termínů. Řekl bych tedy, že úsilí

o pravdu že je totožné s úsilím být spolu, vztahovat se jeden k druhému a to... to ještě něco... čili jaksi to spolulidství, jo, že je totožné s prostě vztahem k těm druhým jako spolu-lidem.

Jiný hlas: *In Kant he develops the notion of Mitmenschsein, yeah, in the Kritik der Urteilskraft.*

Hejdánek: Jo, a už jsem zapomněl předtím to, že říká, že ten velkej myslitel tady, kterej s tímhle přišel, byl Kant a že právě ten termín toho spolulidství že je užít Kantem v jeho Kritice soudnosti.

Jiný hlas: *And the role of the third critique is very interesting in Kant. So I consider the third critique, the Kritik der Urteilskraft, to be, let's say, the coming together of the first and the second one. So, of the Kritik der reinen Vernunft and praktischen Vernunft. Praktische Vernunft, let's say the practical organizing, practical way of living, let's say this thing comes together with the theoretical Vernunft in the third critique. So the third critique is where the theoretical and practical reasoning come together, let's say in that in that kind of aesthetic view you can say of man, where man is with others, together with the others. And so Kant develops a theory, an aesthetic theory of common sense, common sense, common sense means sensus communis. Sensus communis, the sense we have in common with others.*

Hejdánek: Tady u Kanta to má tu důležitou funkci, ta Kritika soudnosti, že vlastně spojuje, je tím jednotícím principem Kritiky čistého rozumu a Kritiky praktického rozumu. A spočívá to sjednocení v tom, že jaksi tady je ten důraz veden na to, co je lidem společné. Mluví se o common sense, to je to obecné mínění. V češtině to nezní tak dobře. Sensus communis, to je to, to je ten smysl, kterej je nám společnej. Že tedy tam v tom je právě přítomno ten odkaz nebo ta, to povědomí, že jsou tady ti druzí a že s nimi společně máme něco.

Jiný hlas: *And this is why there is a kind of relation between Kant and Wittgenstein, it's very clear, because sensus communis... Looking for the truth for Kant, in my interpretation of Kant, and in Wittgenstein, looking for the truth is to accept common sense.*

Hejdánek: Tady je vztah souvislosti mezi Kantem a Wittgensteinem, ten právě ten smysl, obecný smysl. Tak jak vidím Kanta a Wittgensteina, tak u obou respekt k pravdě znamená respekt k tomu obecnému mínění.

Jiný hlas: No, toto už stačilo. Pravda bez bázně a bez hany, abychom to vylepšili. Dobře, tak už to nerozvádějme. Už musíme končit. Už bylo toho dost, ale musíme končit pro příště. Jo.

Jiný hlas: *Well, perhaps the common sense of the students here is that we have to end now. Some of them have to start early in the morning to go to work. It's already eleven. Well, perhaps we cannot remain in any illusion that we could get to an end in this debate. It was very instructing, instructive, very interesting, valuable. We only can express our thanks for your lecture and for your discussion. We were very pleased that you could come. We are sorry that it was so unexpected that we couldn't organize a more... how to express it... that we couldn't organize that more people come. But technical measures enable us to make them know what you told us. And we hope that you can inform your colleagues in Leuven and Brussels and so on that it has a certain sense to come here. And if they come, we should be very glad to see them. And of course, especially we should be very glad if you could come next time and to go on with lecturing and discussions with us. Thank you very much.*

Jiný hlas: *Thank you. So I can also say that if I can be of some help in any circumstance or in any domain, I am very willing, I am very open. As I told you in the beginning, I am even almost sentimentally related to all of you through Patočka. And if I can be of some help... thank you very much. It is a help that you have come.*

Jiný hlas: *Yeah.*

Jiný hlas: *But even in the future with books and so on or with even with some advice, you never know, I don't know how to do it, but in any case I keep in touch with you through the British or the Dutch groups. Together with the Dutch, it's the very best possible thing for you. Okay. Well, thank you very much. I'll try to find... this will be published, I have the proofs here of this paper, this will be published very soon now, and so I'll try to give it to somebody who comes here next time. All right.*

Hejdánek: I think it's worth to translate it and it was very interesting I think and the sources of your

conception are quite different of what we know here in our Czech tradition, but there are some points where we at once we understand... we are not sure if it is all right. We understand something [nesrozumitelné] some of your conclusions in certain views already known here and therefore I think text which could be reflected and discussed here more could make it more clear and to prepare us for the eventual next...

Jiný hlas: So this is a very general paper. Most of my work is more technical, it's very technical. But this is more general thing, but I have some of this on *veridiction*, for example, I have another paper. And I try to once it is published there, I try to find somebody who can bring it with him next year or something like that. Thank you in advance. And also thanks for the books. There again I have... do you know people in Prague who are interested in philosophical psychology?

Hejdánek: I'm not sure. There are psychologists and psychoanalysts, but I'm not sure...

Jiný hlas: Among the philosophers... among the philosophers...

Hejdánek: Vlastně nevím, že je nějaký filosof zájímající se o filosofickou psychologii.

--- (1986-06-22 Herman Parret - Ideologie (2) [LVH322VA]_Kaz b_cleaned.flac) ---

Jiný hlas: *Another aspect of that same image is that language reorganizes itself constantly.*

Jiný hlas: Další aspekt téhož obrazu je, že jazyk se ustavičně sám reorganizuje.

Jiný hlas: *A language adapts itself to the needs of a concrete community.*

Jiný hlas: Jazyk stále sám sebe adaptuje za účelem potřeb konkrétního lidského společenství.

Jiný hlas: *This is the conception of Wittgenstein. Language is something living, it's a living force.*

Jiný hlas: To je koncepce Wittgensteinova. Jazyk je něco živého, žijícího.

Jiný hlas: *It's not a kind of abstract form.*

Jiný hlas: Není to žádná abstraktní forma.

Jiný hlas: *And that is exactly what Wittgenstein calls Lebensform.*

Jiný hlas: A to je přesně to, čemu říkal Wittgenstein ta životní forma.

Jiný hlas: *Form of life, forme de vie. I am very much in favor of this conception of language, in any case.*

Jiný hlas: *Form of life, forme de vie.* Já plně věřím tomuto pojetí, v každém případě.

Jiný hlas: *And this is among others the conception of language which is at the origin of pragmatics, for example.*

Jiný hlas: Můžeme říct, že toto pojetí má své jisté pragmatistické kořeny.

Jiný hlas: *Looking at the other side now, looking at the other pole of the axis, looking at the names I mentioned, Humboldt and Chomsky again.*

Jiný hlas: Když se podíváme na tu druhou stranu, totiž na tu, kterou jsme charakterizovali těmi jmény Humboldt a Chomsky.

Jiný hlas: *There the conception of language is totally different. Language is never ordinary for Chomsky as it is for Wittgenstein. Language is very concrete in Wittgenstein, it's ordinary, ordinary language.*

Jiný hlas: Tam je to pojetí jazyka naprosto odlišné. U Wittgensteina je jazyk vždycky tím běžným jazykem, konkrétním jazykem. Nic takového nevidíme u Chomského nebo u Humboldta.

Jiný hlas: *According to Chomsky, language is – the word he always uses – is sublime.*

Jiný hlas: U Chomského je jazyk vlastně sublimací něčeho konkrétního, běžného života.

Jiný hlas: *And language is always considered by Chomsky and by Humboldt as well as a kind of privileged faculty of man.*

Jiný hlas: Zároveň je jazyk jakousi privilegovanou schopností člověka na rozdíl od jiných bytostí.

Jiný hlas: *In a sense you can say that Chomsky just like Humboldt – you can consider him to be a romantic and an idealist at the same time – that these people have an aristocratic view of language.*

Jiný hlas: Chomsky i Humboldt představují jakési aristokratické pojetí jazyka, podobně jako u Humboldta lze najít jakési romantické prvky.

Jiný hlas: *It's clear that the linguistic faculty or the faculty of speaking in Humboldt and Chomsky affirms, is an argument you can say, in favor of the uniqueness and the dignity of man.*

Jiný hlas: Pro *Humboldta* i pro *Chomského* ta potvrzená nebo zjištěná schopnost člověka mluvit je argumentem pro důstojnost člověka.

Jiný hlas: *This is what I mean by form of the mind.*

Jiný hlas: To je to, co míníme formou mysli.

Jiný hlas: *With still another connotation maybe I should mention, namely that the essence of language always remains mysterious, extraordinary, is never concrete, it's always hidden, caché, hidden.*

Jiný hlas: S tou vedlejší poznámkou, že jazyk ve své nejvlastnější podstatě nikdy není jenom redukován na tu každodenní rovinu, že je něčím skrytým, něčím iracionálním nebo něčím jako rozvrhem a podobně.

Jiný hlas: *These are the sketch, my sketch of these two poles. I hope that this is clear, that these are absolutely contradictory conceptions.*

Jiný hlas: To jsem tu jenom lehce naznačil, ale myslím, že je dostatečně zjevné, že to jsou ostrě protikladné koncepce.

Jiný hlas: *I should add maybe here between brackets, entre parenthèses, one note here on this Chomsky conception of language, namely this is a kind of hypocrisy in this conception.*

Jiný hlas: Jenom v závorkách podotknu, že ta koncepce *Chomského* je zvláštním druhem pokrytectví.

Jiný hlas: *He always speaks of language in terms of creativity.*

Jiný hlas: Velmi často mluví o jazyce v termínech tvořivosti.

Jiný hlas: *But there are two concepts of creativity going on.*

Jiný hlas: Jsou ovšem dvě koncepce tvořivosti.

Jiný hlas: *There is one going back to Humboldt, it's clear, and this is the romantic concept of creativity.*

Jiný hlas: Jedna jde zpátky k *Humboldtovi* a to je jasně romantická koncepce.

Jiný hlas: *There is in Chomsky a kind of nostalgia for the romantic creativity, it's clear.*

Jiný hlas: Takže i u *Chomského* najdeme jakousi nostalgii po téhle romantické složce.

Jiný hlas: *The creativity when we speak about creativity in poets, for example.*

Jiný hlas: O tvořivosti u básníků.

Jiný hlas: *But on the other hand, there is another concept of creativity going on.*

Jiný hlas: Ale je zde ještě jiné pojetí tvořivosti.

Jiný hlas: *The creativity which is in fact algorithmic, algorithmic creativity.*

Jiný hlas: A to je tvořivost, která je de facto algoritmická.

Jiný hlas: *So this is the creativity of the computer.*

Jiný hlas: To je tvořivost počítačů.

Jiný hlas: *This means you put the input is a kind of formula, you put a formula in it.*

Jiný hlas: Vložíte tam jakýsi program.

Jiný hlas: *Just like when you speak as a human, the universal grammar we have in the head, puts a formula in our faculty of speaking, same thing, so input is a formula and then output what comes out is a kind of infinite set of sentences.*

Jiný hlas: Mozek tady představuje ten počítač, do toho dáte jakýsi vklad, ten *input* toho jazyka, a výsledek je, že vám to vyplivne nekonečnou řadu všelijakých keců.

Jiný hlas: *That's a notion of algorithmic creativity.*

Jiný hlas: To je ta algoritmická tvořivost.

Jiný hlas: *Chomsky believes in both types of creativity, but he mixes them together.*

Jiný hlas: *Chomsky* věří na obojí a teď je směšuje.

Jiný hlas: *And this is the hypocrisy.*

Jiný hlas: To je ta pokryteckost.

Jiný hlas: *Because he gives the impression to speak about something very noble.*

Jiný hlas: Dělá dojem, jako kdyby mluvil o něčem velmi vznešeném.

Jiný hlas: *But in fact he speaks about something very vulgar, namely the computer.*

Jiný hlas: Ale de facto mluví o něčem naprosto vulgárním, totiž o tom počítači.

Jiný hlas: *And in fact when he is Cartesian, he makes the distinction as Descartes does between res cogitans and res extensa.*

Jiný hlas: Vzhledem k tomu, že se považuje za kartuziána, tak dělá ty rozdíly mezi res cogitans a res extensa.

Jiný hlas: *But his hidden hope is to find a possibility of reducing res cogitans to res extensa.*

Jiný hlas: Ale jeho velkou nadějí je, že vposledku se mu podaří redukovat res cogitans na res extensa.

Jiný hlas: *This is why I think, and he says it very clearly in most recent papers now, that the mind, he always speaks about the mind, he has this hypothesis of the mind, but in fact he believes that the mind has to be identified with the brain.*

Jiný hlas: A on to i píše ve svých posledních pracích, že ta mysl, o které mluví, ta hypotéza mysli, má být identifikována s mozkem.

Jiný hlas: *And so the paradox of the whole story is that Chomsky, with his sublime conception of language, with his very aristocratic conception of language, is in fact a reductionist, a biological reductionist.*

Jiný hlas: A tak z toho vyplývá ten zvláštní paradox, že Chomsky, který vystupuje a je brán jako ten sublimní analytik jazyka, de facto je nejhrubším redukcionistou, biologickým redukcionistou.

Jiný hlas: *Okay. So I hope to make you feeling a bit of the paradoxes in this whole story here, because this has again to do with ideology, you see, with this kind of fixation on options.*

Jiný hlas: Doufám, že se vám aspoň nastínily ty paradoxní stránky těchto věcí, tyto myslitelé, a že z toho můžete nahlédnout i jakousi vazbu na ty ideologické [nesrozumitelné].

Jiný hlas: *So it's interesting to look at the criticism of Wittgenstein, the criticism he has of existing theories of language. So it's a kind of, how do you say it in English, it's impossible because Wittgenstein lived before Chomsky, but I consider Wittgenstein's theory to be a kind of early criticism of Chomskyan.*

Jiný hlas: Je to zajímavé, že se to vyvinulo tak, že ačkoliv Wittgenstein je starší než Chomsky, tak můžeme Wittgensteinovy analýzy považovat za ranné kritiky Chomského.

Jiný hlas: *And what Wittgenstein is criticizing in the Philosophical Investigations, the conception of language he always criticizing, is a conception combining what he calls essentialism and formalism.*

Jiný hlas: A ty kritiky Wittgensteinovy můžeme chápat nebo interpretovat, označit za kombinaci esencialismu a formalismu.

Jiný hlas: *It is a characteristic of the criticism or of the thing criticized? No, of the thing criticized.*

Jiný hlas: Já jsem to přeložil blbě, to, co tam kritizuje Wittgenstein, je nepřípustná forma kombinace obojího.

Jiný hlas: *What does Wittgenstein mean by essentialism? Simply the fact that this conception of language he's criticizing, and you find back in Chomsky then, is not, is not a theory of language as a concrete fact, as I told you earlier. It's not language seen as something happening among people in the world, as concrete speech acts, as discourse, but an essentialistic, again this aristocratic view of language.*

Jiný hlas: Tedy ten esencialismus v pojetí Wittgensteina spočívá v tom, že jazyk není chápán, viděn jako něco, co se děje, co je v akci, co funguje, nýbrž co se separuje, co se izoluje do jakési samostatné sféry mimo čas a prostor.

Jiný hlas: *Okay. So he combines, Wittgenstein combines in his criticism this essentialism with formalism. And it's clear that in Chomsky again we find a lot of formalism. You can say that universal grammar in Chomsky is in fact is nothing but a form, a kind of formal structure without any, even not a semantic content. There is no content of meaning in it. It's a kind of formal machine. You should look at the, again at the computer maybe as the best, as the best illustration of it. It's a form, you put kind of formal formulas in it, very formal constraining formulas, without any semantic content. And this produces, let's say, sentences.*

Jiný hlas: U Chomského je to naprosto zřejmě vidět, on to, čím se zabývá, vlastně abstrahuje ze skutečného jazyka, jak probíhá, takže dokonce ty jeho věty takzvané, ty jsou separovány od jakéhokoli

obsahu a představují jakési prázdné formy.

Jiný hlas: *So our two positions here can be labeled, let's say, a formalist conception of language where you look at language as a form of the mind, this was our first option, this is a formalist conception. The other conception, the Wittgensteinian conception, let's call it the functionalist conception. Here I use again a couple of concepts which are very common in philosophy of language now: formalistic versus functionalistic.*

Jiný hlas: Takže kdybychom to chtěli nějak označit nálepkami, tak bychom mohli říct, že ta jedna koncepce nebo linie koncepcí Humboldt-Chomsky je *formalistická*, zatímco ta druhá, Wittgenstein, to je *funkcionalistická*. A celá řada moderních teoretiků jazyka se k tomu hlásí, přímo i k tomu termínu *funkcionalistický*.

Jiný hlas: *Okay. So now it is interesting to notice with these two authors, Chomsky and Wittgenstein, that both of them think that there is no relation at all between form and function.*

Jiný hlas: A zvláštní je teda, že obě ty strany se většinou domnívají, že není žádného vztahu mezi formou a funkcí.

Jiný hlas: *For example, Wittgenstein thinks... no, no, let's first about Chomsky. Chomsky thinks that you can define the nature of language without taking into consideration the functioning of language. And let's take the most important function of language, the communicative function of language. So Chomsky thinks that you can define the nature of language without taking into consideration communication, for example.*

Jiný hlas: Chomsky si myslí, že můžete definovat povahu jazyka, aniž bychom vůbec brali zřetel k tomu, jak jazyk funguje. Konkrétně to je vidět na tom, jak je přehlížena komunikace. Chomsky se domnívá, že můžete přesně definovat jazyk, aniž byste vzali jakýkoliv ohled k povaze komunikace.

Jiný hlas: *So there he is very fanatical on that point. Very fanatical. So communication is something very secondary, something very accidental with regard... yes. So the real linguistic activity is the activity in the mind, the form of mind. So in the mind, and the fact that we communicate afterwards is only an accident.*

Jiný hlas: On je v této věci naprosto fanatický. Komunikace je pro něj druhotná záležitost, je to nahodilost, která se připojuje dodatečně. Ta vlastní aktivita je aktivita mysli. Jakýkoli kontakt s ostatními je jenom druhotná a náhodná záležitost.

Jiný hlas: So again, I repeat, he is very fanatical about this.

Jiný hlas: Znovu bych opakoval, že je úplným fanatikem v této věci.

Jiný hlas: He writes, all his most recent books for example are really polemics about this point.

Jiný hlas: Jeho nejposlednější knihy jsou ostrými polemikami právě v tomto bodě.

Jiný hlas: So this is again Chomsky, so the form is absolutely independent from the function.

Jiný hlas: Čili předpoklad je, že forma je naprosto nezávislá na funkci.

Jiný hlas: Looking at Wittgenstein, he too thinks there is no relation between form and function, but there we should interpret it in the other way around.

Jiný hlas: U Wittgensteina najdeme také přesvědčení, že to spolu nesouvisí, že je to nezávislé, ale v opačném smyslu, to jest...

Jiný hlas: I don't know if you remember in the *Philosophical Investigations*, there's Wittgenstein develops a theory of what he calls *deep grammar*.

Jiný hlas: Nevím, jestli si pamatujete, Wittgenstein tam rozvíjí v těch *Zkoumáních* teorii o takzvané *hloubkové gramatice*.

Jiný hlas: So this notion of *deep grammar* is interesting in Wittgenstein. Remember that Chomsky also considers his grammar to be a *deep grammar*, but it's a totally different thing.

Jiný hlas: Zajímavé je, že i Chomsky mluví o *hloubkové gramatice*, ale přitom u každého to znamená něco naprosto odlišného.

Jiný hlas: For Wittgenstein, it's very clear what it is. A *deep grammar* is when you construct a *deep grammar*, when you elaborate a *deep grammar*, this means that you go through the superficial forms,

the superficial grammatical forms of a language sequence, you go through it in order to discover in the depths the richness and the variety of the functioning of language.

Jiný hlas: U Wittgensteina je to tedy naprosto jasná věc. On si představuje, že když přistoupíte k jazyku a odhalíte ty formy gramatické, tak skrze ty konkrétní gramatické stavy, když projdete, tak dojdete k těm hloubkovým vztahům, kde se odhaluje ta nejvlastnější fungující struktura jazyka.

Jiný hlas: To know something about the depths of language, you can say according to Wittgenstein, you should not look at the grammars, they don't learn you very much about the depths of language use. You should look at how language – here again that notion of function – how language functions in a very detailed, a very concrete, a very diversified way in intersubjective relations and in communities.

Jiný hlas: Z toho vyplývá, že Wittgenstein se vůbec nedomnívá, že byste k té hloubkové gramatice mohli dospět tím, že budete studovat gramatiky, ale že se musíte obrátit k celku jazyka a v naprosto konkrétních případech, že se v těch konkrétních jazykových situacích teprve můžete dostat do těch hloubek toho jazyka. Ty gramatiky samy vám nemohou v ničem pomoci, ty právě to odvedou úplně jinam.

Okay. So here I finish my presentation of the second *paradigmatic axis*.

Jiný hlas: Tady skončím tu charakteristiku toho druhého...

Jiný hlas: So I repeat my two axes. The first one was on, let's say, on the representational function of language. There I had these two positions: expression and articulation.

Jiný hlas: Na jedné straně tedy byla ta reprezentativní a dvojí – vyjadřovací a artikulační.

Jiný hlas: The second *paradigmatic axis* was on, let's say, the way has a relation to intersubjectivity and community. And there I distinguished two positions again. The first position mentions that there is no relation with community, this is the conception where language is seen as the *form of mind*. The second option is the option where language is seen as a *form of life*.

Jiný hlas: No a ta druhá byla na doklad vztahů a tam na jedné straně byla koncepce jazyka jako *formy mysli* a na druhé jako *formy života*.

Okay. So and my feeling here, my experience even of scientific discussions among philosophers of language and linguists is that these positions are paradigmatic in a sense that they are marked by irrationality, and there is no rational debate possible between these positions.

Jiný hlas: A ten můj moment je, že tyhle typologie jsou založeny na *paradigmatických volbách*, které jsou zakotveny iracionálně a že neexistuje žádná možnost racionální debaty mezi nimi.

Jiný hlas: So this is why I should to explain this a bit, that I have to add now maybe in 10 minutes, five to 10 minutes let's say, my last point.

Jiný hlas: To bych chtěl tedy ještě maličko vysvětlit a ještě takových pět, maximálně deset minut bych k tomu dodal.

Jiný hlas: This on what I called earlier this intensification, this argumentative or rhetorical intensification of these paradigmatic poles, which according to me, when you take both aspects together, which constitute the ideologies, but the internal ideologies of linguistic theories.

Jiný hlas: Tady znovu chci formulovat to, co jsem uvedl na začátku, kolem souboru té argumentativní intenzifikace *paradigmatické volby*, která je ideologická.

Jiný hlas: So this kind of small analysis I would like to start now, you can call it maybe *semiotic*, I don't know.

Jiný hlas: Tuto analýzu byste mohli nazvat třeba *sémiotickou*.

Jiný hlas: Let's say, a kind of *semiotic* analysis of scientific discourse, here where the example is the discourse of linguists and philosophers of language.

Jiný hlas: Je to vlastně analýza toho rozhovoru, v tomto případě rozhovoru těch teoretiků jazyka.

Okay. So the first thing we should start off is to be convinced that science, scientific discourse is not something that happens in the heaven. It doesn't happen independently from the makers of the discourse.

Jiný hlas: No a to první, co nám ta analýza přinese, že ten vědecký rozhovor, diskurs, není veden v nějakém nebi, takže by byl nezávislý na konkrétní situaci těch, kteří ten rozhovor vedou.

Jiný hlas: Okay. So the starting point is that scientific discourse as well is a *discursive praxis*.

Jiný hlas: Startovním bodem tedy je, že vědecký diskurs je *diskursivní praxí*.

Jiný hlas: and that we can distinguish many types of *discursive praxes* without mentioning scientific discourse to have a certain privilege. We can say there is ordinary language discourse, there is poetic discourse, there is didactic discourse, and another type of discourse is scientific discourse.

Jiný hlas: Jo, takže můžeme prostě tento vědecký rozhovor považovat jenom za jeden zvláštní případ rozhovoru, jako jsou třeba politický diskursy nebo obyčejný v debatě třeba a tak dál, a tak je taky takovej vědeckej diskurs.

Jiný hlas: So this seems to be common sense. But how is it possible that scientists themselves, I mentioned already that point, have a serious, a real resistance?

Jiný hlas: Na první pohled by se zdálo, že to je dost banální věc a že to souhlasí s obecným viděním věcí. A teď je otázka, jak je možný, že sami vědci jsou naprosto rezistentní vůči tomuto, tomuhle poměrně banálnímu pohledu.

Jiný hlas: According to scientists, there is a hierarchy in the types of discourse.

Jiný hlas: Pro vědce existuje jakási hierarchie v typech rozhovoru.

Jiný hlas: And scientific discourse is on top of it.

Jiný hlas: A ten vědecký diskurs, ten je postaven až na tu špičku.

Jiný hlas: It gives us the last and the best explanation of phenomena in the world.

Jiný hlas: Ten je před... o něm je předpokládáno, že dává nám tu poslední a nejpřesnější interpretaci těch skutečností.

Jiný hlas: Okay. But this is precisely this kind of resistance among scientists which makes us, let's say, makes us very suspicious of the underlying ideological motivation of scientists themselves.

Jiný hlas: Ale je to právě tato zvláštní nepochopitelná rezistence vědců proti tomu poměrně banálnímu pohledu, která nás činí velmi podezřívavými ve vztahu k tomu jejich, nebo velmi podezřívavými v tom smyslu, že v tom vidíme teda nějakýho toho čerta do kopyta vopsanýho, ideologickýho.

Jiný hlas: And we should admit from the first start that when we try to characterize the specificity of scientific discourse, that we should admit that what is important in scientific discourse is the function of *veridiction*. Here I come back on that *veridiction* thing.

Jiný hlas: Když chceme nějak charakterizovat ten vědecký diskurs, tak tam musíme vidět, že tam zvláštní místo, důležitost má ta pravdomluvnost, což není přesně to, ta *veridikce*, že toto, ta vůle říct, říkat pravdu.

Jiný hlas: This is not true with poetic discourse, that's not true in everyday language. We are not obsessed by saying the truth.

Jiný hlas: Ano, to není případ třeba v diskursu básnickém, literárním, ani každodenním. My přece nemáme žádnou obsesi furt mluvit pravdu.

Jiný hlas: Okay. So this is why a scientist is in fact a victim, the victim of his own farce and his own motivation to say the truth. *Veridiction*. So the motivation of saying the truth, truth-saying. In French we say *veridiction*. Truth-saying.

Jiný hlas: Ano, takže vědec se ukazuje jako oběť té své fanatické snahy mluvit pravdu.

Jiný hlas: And it's clear that the conditions of let's say of truth-saying are not to be identified, do not have to be identified with the conditions of truth. Something completely different.

Jiný hlas: Jo, a teď si musíme uvědomit, že ta pravdomluvnost nesmí být zaměňována za jednu z podmínek odhalování pravdy.

Jiný hlas: Okay. One of the main aspects, one of the main let's say features of this truth-saying, that farce of truth-saying scientific discourse, is that the scientist in fact has the mentality of auto-suicide, auto-destruction, self-destruction.

Jiný hlas: Zajímavá věc na tom je, že v tom, v té posedlosti mluvení pravdy, že vlastně je jakejsi prvek v tom vědeckém diskursu, je jakejsi prvek ničení sebe, autodestrukce, sebelikvidace.

Jiný hlas: This means the following thing simply: that the ideal scientific discourse, according to the scientist, is a discourse where the producer of the discourse is totally absent.

Jiný hlas: To je vidět z toho, že vlastně ideálem toho vědeckého diskursu je situace, kdy ten, kdo v tom rozhovoru je aktivní, je kompletně nepřítomen, je prostě vyloučen.

Jiný hlas: That's the ideal. That's again to be opposed with poetic discourse, for example. The poet tries to be present in his discourse.

Jiný hlas: To je zase naprosto v rozporu s tím, jak je to třeba v poezii, poněvadž básník chce být přítomen v té poezii.

Jiný hlas: So this means that the scientist considers the requirement that his discourse should be universally transmissible. That's what the scientist thinks of science. Science should be universally transmissible. All people on the world, any individual, should be able to understand a scientific result in a sense because this is universal.

Jiný hlas: Z toho vyplývá, nebo v té úzké souvislosti s tím, že vědecké zjištění jsou jako ta sdělitelná nebo prostě jsou univerzální, platí pro všechny, nezávisle na tom, o koho jde.

Jiný hlas: Yes. But the condition of this universal transmissibility is that the producer of the theory should remain absent. So the absence of the subjectivity is the condition of the universal transmissibility.

Jiný hlas: Ale podmínkou toho, aby výsledky vědy byly přenosné na kohokoliv, je, aby ten, kdo je přinesl, tam zůstal nepřítomen.

Jiný hlas: Okay, and that's the way it goes with scientific discourse. If we look at it in terms of modalities, and this is the new perspective I would like to introduce in my semiotic analysis now, the modalities. So we should look at scientific discourse as, in French I would say, *faire savoir*. *Faire savoir*. Making to know. So the motivation of the scientist will be the let's say the modal investment of the scientist in his discourse will be the investment of *faire savoir*. Making to know. Other people making to know. So communicability, communication is absolutely first because of the universal transmissibility.

Jiný hlas: Takže zase dál se říct, kdybychom se na to podívali ze sémiotického hlediska, tak bychom mohli mluvit o modalitě těch, toho zkoumání vědeckého nebo těch výroků vědeckých. Mohli bychom to charakterizovat tím, co Francouzi říkají *faire savoir*, nechat vědět nebo dát vědět, prostě způsobit, že se lidi dozví, že berou na vědomí. Tohle nenechat odejít bez poučení, to je jako...

Jiný hlas: So this *faire savoir*, this making to know, has to be as direct as possible in order to reach *universal transmissibility*. So this means that a scientist has to abstract from all types of manipulation and seduction and suggestion and indirection in speaking and so on. For him [nesrozumitelné]...

Jiný hlas: Tento ideál, všechny přesvědčit, vnutit jim to vědění, je spojen zároveň s takovým přesvědčením, že je možno to zvědění předávat nezávisle nebo odděleně, odloučeně od jakékoli manipulace, jakékoli sugesce, jakéhokoli *seduction*, svádění, svůdnictví.

Jiný hlas: And this is precisely the whole range of phenomena which indicate very clearly that a scientist is victim of the existing ideology of scientific discourse, it's clear.

Jiný hlas: A to všechno nám ukazuje na to, že vědec je obětí jakýchsi iracionálně zaujatých voleb, co to je vlastně vědecký diskurs.

Jiný hlas: Okay. So when you look at the scientific discourses with the good analysis, for example I have friends in Paris for example who analyzed very specifically texts even of physicists.

Jiný hlas: Mám řadu přátel ve Francii, kteří se konkrétně zabývají velmi detailní analýzou například textů fyziků.

Jiný hlas: There you will see in this analysis, this is the school of Greimas in Paris who is doing these things, you will see that there is in the most formal scientific texts that there are all kinds of strategies of persuasion.

Jiný hlas: A ty ukazují pozoruhodnou věc, že i v těch nejexaktnějších pracích jsou tam přítomny rozsáhlé

strategie přesvědčování.

Jiný hlas: Very subtle.

Jiný hlas: Velmi jemné, subtilní.

Jiný hlas: Another phenomena is what I call in theory, I should maybe explain it, the metaphorization of the 'I', me-I, of the 'I'. The metaphorization of the 'I' being the scientist in his discourse on the whole structure of his discourse. So the metaphorization of the 'I' means simply that the scientist has at his disposal all kinds of procedures to disappear as an 'I', to metaphorize himself.

Jiný hlas: Jedna z takových pozoruhodných věcí je, že tam dokazují, jakými nejvynalézavějšími způsoby má k dispozici ten vědec, aby metaforizoval své já. To jest, že nejrůznějšími způsoby nalézá cestu, jak jako já, jak vymizet.

Jiný hlas: It's for example one of the clearest cases of this type of analysis, a scientist will never say "I state that" etc. etc.

Jiný hlas: Jenom ukázka, jak vědec se brání, prostě v práci říct, že zjistil jsem tohle a tohle.

Jiný hlas: He will say "one could say that"...

Jiný hlas: ...užije formulaci "dalo by se říct, že"...

Jiný hlas: ...or he could say "my research laboratory or my colleagues say that"...

Jiný hlas: ...nebo řekne "z mého výzkumu vyplynulo" nebo "moji kolegové říkají, že"...

Jiný hlas: ...or he will simply say "it is proved that" etc.

Jiný hlas: ...a nebo nejčastěji říká "bylo prokázáno, že"...

Jiný hlas: ...without mentioning that he proved it.

Jiný hlas: ...vůbec se nezmíní, že to byl on, kdo to dokázal.

Jiný hlas: And so on and so forth. This is what I call metaphorization of the 'I'. So the 'I' cannot appear.

Jiný hlas: To je to, čemu v té teorii říkáme metaforizace toho já. Prostě to já se tam nesmí objevit.

Jiný hlas: So another aspect of this analysis I would like to give, all these marks, all these indications in the scientific discourse of the auto-justification, the constant auto-justification.

Jiný hlas: To byla jen malá ukázka takové analýzy, všechno tohleto slouží jako forma sebeospravedlnění toho vědce.

Jiný hlas: Yes. You cannot for example think of a scientific text which is full of hesitations, you cannot think of it. There is always a justification of so-called truth, but what is justified are not truths but is the motivation of truth-saying.

Jiný hlas: Je pozoruhodné, že do té práce prostě nepatří pochybování, ale tam ustavičně ten vědec ospravedlňuje to, co dělá. On neospravedlňuje výsledky, nýbrž ospravedlňuje to, že říká pravdu. On se ospravedlňuje v té věci, že dělal všechno pro to, aby řekl pravdu.

Jiný hlas: So now the last word I will say in this kind of analysis here of scientific discourse is that so we agreed about the fact that one of the main features of scientific discourse is that the modality on the basis of it is to let to know, *faire savoir*, to let to know or making to know. Okay.

Jiný hlas: Výsledek toho, co jsme řekli, je, že vědec cílí k tomu, aby všechny ostatní postavil do situace, že vědí. To jest, aby jim vnutil jakési vědění.

Jiný hlas: Now, my analysis of this making to know is that making to know, the *faire savoir*, presupposes or rests upon three what I call three sub-modalities again, namely to know how to do, *savoir-faire*. The *faire savoir* rests upon, presupposes *savoir-faire*.

Jiný hlas: Takže tam je taková hříčka, že tedy tohleto způsobit, aby lidé věděli, že vlastně je založeno na tom vědět, jak působit.

Jiný hlas: Okay. And the other one, there are two of them.

Jiný hlas: Tři věci.

Jiný hlas: Yes, I repeat. The making to know, *le faire savoir*, rests upon or presupposes *le savoir-faire*, *le pouvoir-faire* and *le devoir-faire*. I try to translate in English, *le savoir-faire*...

Jiný hlas: ...to znamená to vědět, jak to udělat...

Jiný hlas: ...*pouvoir-faire*, to be able to do...

Jiný hlas: ...být schopen to udělat...

Jiný hlas: ...and *devoir-faire*, have to do.

Hejdánek: Ano. Muset to udělat. Ano. Jako povinnost to udělat.

Jiný hlas: One minute more about these three modalities here. So, *le faire savoir* repose sur un *savoir-faire*. *Savoir-faire*, does it have the same connotations in Czech when you say *savoir-faire*?

Hejdánek: It's alright in Czech. In this case. To znamená způsobit, že ti druzí vědí, znamená vědět, jak působit.

Jiný hlas: And then if you look at scientific discourses, for example, you find all types of expressions like the following ones. I read my little list in French here. *On sait que*, *on se rend compte que*, *on a vu que*, *il est évident que*, etc.

Jiný hlas: A to jsou takové výrazy jako...

Jiný hlas: *On sait que*, we know that...

Jiný hlas: ...ví se, že...

Jiný hlas: *On se rend compte que*...

Jiný hlas: ...říká se, že...

Jiný hlas: *On a vu que*...

Jiný hlas: ...bylo zjištěno, že...

Jiný hlas: *Il est évident que*...

Jiný hlas: ...je evidentní, že.

Jiný hlas: All of these are expressions marking, indicating the *savoir-faire*, to know how to do, so the others will know.

Jiný hlas: To všechno jsou výrazy, které ukazují, že se ví, jak to udělat, aby ti druzí tedy věděli.

Jiný hlas: The second, the *pouvoir-faire* is very important as well, so to be able to do...

Jiný hlas: Být schopen to udělat je taky velmi důležité.

Jiný hlas: And this is again a point that scientists resist enormously, namely that in all scientific discourse, there is an argument of authority...

Jiný hlas: A to je bod, v kterém rezistují, v kterém odporují, že v každém vědeckém diskurzu existuje argument authority...

Jiný hlas: ...an argument of force and manipulation.

Jiný hlas: ...argument moci a manipulace.

Jiný hlas: For example, the scientific community constitutes themselves in, in French again, it's a nice word, in the *cercle d'éminence grise*. How do you say, *éminence grise*? The circle of grey eminences.

Jiný hlas: Jako kruh šedých eminencí, že vlastně existuje kruh šedých eminencí.